

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XXVII. Prætereà.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

Placidia.

I	I
Blanca	Titius
II.	II.
Lupus	Lucius.
III.	III.
Caius	Publia.
	IV.

Semproniana.

2. Not. II. Si in publico instrumento ob alium finem confecto aliquid narretur incidenter v. g. Titium esse fratrem vterinum Blancę, talis relatio affert inciditū ac presumptionem licet non plenā & indubitā probationē. *arg. l. Ea vis. 7. C. de testam. militis. c. Cum olim. 19. junct. gl. fin. de test. & docet Felin. hic. n. 3. & 4. vbi monet eiusmodi instrumentis multū autoritatis addi ex antiquitate, quā de re dixi in c. Cum causam. 13. de probat. potest tamen textus capituli nostri aliter etiā intelligi, quod accusatus de impedimēto matrimonii ex instrumento quodā nataliū ostēderit, quod Titii mater fuerit Elpidia, & consequenter non Placidia mater Blancę.*

3. Not. III. Non valet consuetudo, quæ juri naturali aduersatur cū animæ periculo juncta, ita sumitur ex hoc c. Potest autem casus huius capituli dupliciter intelligi, ut videte est apud *Io. Andr. hic. n. 8.* 1. Quod testes ex parte actoris recepti tantum fuerint, eorumque depositiones audite & reo intimatę, hoc casu dicendum; non tantum in causā matrimoniali, sed etiā in aliis causis, præsertim arduis, ac valde præiudicialibus reo, naturali jure debitū esse, ut pro suā defensione testes æquē idoneos ac legitimos in oppositū producere possit, quare contraria consuetudo, tamq; juri videlicet naturali repugnans, hęc reprobatur. 2. Quod testiū vtrinq; productorū attestations publicatę fuerint, vel in causā conclusum seu renuntiatum, hoc casu speciale id cēseri debet in causā matrimonij, si dubitetur de valore eius ob impedimētū, quod publicatis eum partium consensu attestationsib; alij testes super articulo directę produci possint, vt dixi in c. Iuravit. 6. de probat. & in c. Fraternalitatis 17. hoc tit. & ad eod quidem, vt talis facultas producendi testes per nullam consuetudinem tolli queat, quia

cum animæ periculo juncta est, seu præbet peccandi facultatem, uti *Abbas hic docet. n. 5.*

CAPITVLVM XXVII. Præterea.

PARAPHRASIS.

Quæsitum fuit ex Celestino III. si quis alterū de copulā fornicariā accuset, vtrum debeat adducere testes de visu, an sufficiat solā famā vicinię allegare & probare, aut quod testes producti jurati affirmet se confesos esse comissi delicti, tamen si de visu nihil dicant. ad hæc respondit Papa, si testes jurati deponant de visu; & famā contentiens presumptionem violentam faciat, atq; alia legitima adminicula suffragentur, tunc standum esse testimoniis de depositionibus de crimine illo. Etenim circumspēctus & discretus iudex motum animi sui ex argumentis ac testimoniis, quę rei aptiora sunt, confirmare debet. cōsentit *lex 3. §. ad. o. g. in fin. h. o. c. i. s.*

SVMMARIVM.

1. Accusari aliquis potest de fornicatione, adulterio & c. Primò criminaliter; secundo civiliter. Tertio per denuntiationem charitatiuam, vel canonicam.
2. Pro varietate causę maior & minor requiritur probatio; si agatur denuntiativę, sufficit semiplena.
3. Si agatur contra adulteriū ad diuortium & c. requiritur probatio plena.
4. Si ad dissolutionem matrimonij agatur, maiores & clariores probationes exiguntur.
5. In causis criminalibus criminaliter intentatis, probationes debent esse certissima, & luce meridiana clariores.
6. In occulto fornicationis crimine, plerumque testis haberi non potest de scientia, vnde iudex præter vnius vel plurium testiū depositiones, ex aliis adminiculis se informare debet.
7. Si tamen agatur ad poenam legalem, certitudo de crimine commisso omnimoda & moraliter non fallibilis necessaria est. (sic.)
8. Doctrina hęc tradita vsus in foro etiā consuetudinarius.
9. Maritus putativus impedimentū dirimens post nuptias intelligens, per se loquendo non tenetur dispensationem petere, per accidens tamen subinde ex charitate obligabitur.
10. Idem est de sponsis nisi tempore sponsaliorum consensu.

conscij fuerint impediti, tunc enim censetur se obligasse ad petendam dispensationem.

1. **A**dverte 1. quod variis modis aliquis accusare possit alterum de fornicatione, incestu, aut adulterio, 1. Criminaliter ad poenam legale seu publicam vindictam criminis. 2. Civiliter ad divortium instituendum quoad locum & cohabitationem, aut dotis privationem. 3. Per denuntiationem charitativam, tantum ad amovendum peccatum, vel canonicam, ad impediendam electionem, seu promotionem beneficiarii vel promotum amovendum, item ad matrimonium impediendum, ne contrahatur, aut contractum dissolvendum, propter impedimentum affinitatis ex fornicaria copula contracta ante nuptias, ut in casu *c. In literis 24. h. t.*
2. Requiritur autem maior aut minor probatio secundum varietatem causae; si enim agatur denuntiatiue ad tollendum peccatum duntaxat, aut imponendam poenitentiam salutarem, vel ne aliquis promoveatur, qui nullum jus acquisitum habet, vel impediendum matrimonium, ne sacrilege contrahatur, sufficit semiplena probatio, videlicet unus testis, aut sola fama, dummodo verisimilibus indicibus, & non leui origine orta cognoscatur. Videri potest *Mascard. concl. 59. n. 10.* & quae dixi in *c. Super. 22. hoc tit. & lib. 3. Theol. moral. tract. 6. cap. 4. n. 6.*
3. Sin vero agatur contra adulterum, vel adulteram ad divortium instituendum, vel dotis amissionem, requiritur probatio maior, & quae plena ac indubitata ceteri possit, idemque dicendum, si agatur contra Clericum, seu beneficiarium, cui jus acquisitum est per electionem, ut non confirmetur & multo magis, si iam promotus est aut etiam possessionem accepit, ut deponatur, iuxta ea, quae dixi in *c. Venies. 10. h. t.*
4. Denique si accusetur matrimonium contractum, ut dissolvatur propter impedimentum dirimens, tunc maiores adhuc & clariores probationes requiruntur iuxta *c. Super. idemque* dicendum, si agatur criminaliter ad poenam legalem siue per viam accusationis, siue per viam inquisitionis, cum enim tales causae valde arduae ac praevicaciae sint, ideo certissimae & luce meridiana clariores probationes requiruntur, uti docent *DD. in l. vi. C. de Probat. n. 10.* cum fornicatio crimine occultum sit, quod

secretò committi solet, ideo testes tamen dicantur de visu, vel auditu proprio, tamen plerumque non posse censerì de scientia, cum tantum deprehenderint indicia, quavis verisimilia criminis, quare iudex praeter unum aut plurimum talium juratorum testium depositiones, etiam ad famam viciniae, & alia adminicula seu coniecturas attendere debet, & ex his omnibus animam suam informare, ut sibi persuadeat crimen verè commissum esse, ita tamen ut maior aut minor praesumptio, vel certitudo requiratur pro diversitate causae; omnimoda autem & moraliter non fallibilis certitudo, si agatur ad poenam legalem, aut dissolutionem matrimonij, ut dictum.

His addendum pro praxi, quae hoc capitulo dicta sunt, etiam pro foro conscientiae inseruire posse, ita ut si maritus v. g. conjugis suae adulterium moraliter certis indicibus, adeoque praesumptione violenta cognitum habeat, licet in foro externo probare non possit, tamen, per se loquendo, & debitum conjugij negare, & praetextu militiae v. g. a muliere discedere possit, ac divortium instituere, uti dixi *lib. 5. Th. mor. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 3.* certior autem & absolute indubitata cognitio impedimenti requiritur, ut viro (si in Ecclesiae iudicio probare se posse diffidat, ut putativae uxoris fornicationem v. g. cum fratre viri ante nuptias commissam) alias nuptias in remotissimam regionem contrahere liceat, dummodo scandalum cesserit.

Sed nunquid putativus maritus si impedimentum dirimens ante nuptias ignoratum postea intelligat, dispensationem pontificiam petere tenetur, si eam impetraturum se confidat. *z.* per se loquendo non tenetur, cum id ordinarium sit, ut nemo dispensationis gratiam petere teneatur, sed quisque communi legi se conformare possit, sed interdum per accidens ad vitandum scandalum vel succurrendum liberis & mulieri, obligabitur ex charitatis lege saltem, si mulier extra culpam sit.

Multo minus sponsus, si post contracta sponsalia intelligat subesse impedimentum v. g. contractum ex cognatione spirituali, dispensationem petere tenetur, cum absolute loquendo liber sit a muliere, sponsalibus ipso jure irritis, ceterum si sponsi tempore sponsalium conscientia sint impedimenti, ita ut non tantum sciat se v. g. copulans

patres esse, sed etiā sciant cōpaternitatē dirimere matrimoniū, hōc casu probabiliter dici potest, quōd sponsi se obligare censeantur ad dispensationē petendam, seu quōd spondere censeantur sub conditione dispensationis Papalis, quam etiā petere velint iuxta ea quæ dixi *cit. tract. 10. p. 2. c. 7. n. 4. & 5.*

CAPITVLVM XXVIII.

Cū à nobis:

PARAPHRASIS.

Judicis solius assertioni secundū jus ciuile & canonicum credendum nō est in causis seu controuersis testamentorum, contractū &c. sed nec scriptura iudicū, nisi testium adminiculis fulcita sit, tantā obtinere debet firmitatem, quin duorum vel trium idoneis ac legitimis testimoniis reprobati possit, exceptā Apostolicæ sedis auctoritate.

S V M M A R I V M.

1. Scriptura iudicis, sigillo eius munita, saltem in causis leuioribus authentica censetur, per duos tamen testes reprobari potest.
2. Qui tamen per alios testes idoneos pro instrumento iudicis à parte productos rursus reprobari possunt, quibus etiā plus fidei, quam illis adhibetur.
3. Literis Papalibus narratis rem gestā à Papa, si super tali narratione, gratiā &c. intentio eius fundatur, plena fides est tribuenda.
4. Imò etiā eadem fides debetur viua Voci Papæ talia narrantis.
5. Etiam seculariū Principū narrationes super factō proprio, aut gesto corā ipsis ut personis publicis, plenissimam fidem merentur, si quidem super ijs intentio principis fundatur.
6. Iudex (idem est de arbitro) testis produci nō potest in causa qua coram ipso agitur.
7. Nec corā alio iudice, si agitur de iustitia vel iniustitia sententia aut laudis, potest tamen esse testis, si agatur de processu causa.

ADverte, quōd hic nō ponatur regula affirmatiua iudicis, scripturā oportere esse authenticā, seu fidem mereri, cū officium iudicis nō sit condere scripturas publicas & instrumenta authentica, sed Notarij iurati, uti hīc ex Innocentiō docet *Ioan. Andr. n. 4.* Verū quia iudicis scriptura sigillo eius mu-

nita, saltem in causis leuioribus, aut etiā in grauiorib⁹ propter quorundā locorum consuetudinem authentica censetur, idē Innoc. III. hic auctoritatē talis scripturæ interpretatur ac temperat, ut non debeat esse tanta, quin per duos legitimos testes deponētes de falsitate reprobati queat, cū enim instrumentū publicum Notarij per duos testes reprobati queat, uti multi docent *in c. Cū Ioannes 10. de fide instrument.* multo magis instrumentum, seu scriptura iudicis, tametsi testium subscriptionem habeat.

Excipitur 1. Si pro instrumento iudicis à parte productō ad sint testes idonei viuā voce deponentes, verē ita actum fuisse, sicuti in instrumento narratur, tum his potius, quam aliis testibus pro parte aduersa contrariū asserentibus fides haberi debet, quia duo momenta plus mouere dicuntur, quam unum, pro priori autē parte adfuit duo momenta iudicis auctoritas & testes, pro alterā autē parte tantū testes.

Excipitur 2. quōd literis Papalibus narratis rem gestam à Papā, si super tali narratione, gratiā &c. intentio eius fundatur, plena fides tribuatur, ita hīc insinuat & expressius habetur *in Clem. vii. de probat.* vbi exempla afferuntur, si Papa in litteris narret se beneficium suæ aut sedis Apostolicæ collationi reseruasse, beneficij resignationē ab aliquo accepisse, beneficia conferendi potestātē alicui dedisse &c. aliquem excommunicasse, suspendisse, aut aliquē Papæ sacellanū aut familiarem fecisse, & his similia, ut si Papa, inquit glossa ibi, conferat alicui beneficium vacans per priuationem, quam fecit Titio &c. si scribat Ordinario, ut nullam jurisdictionem exerceat in personas, aut aliqua, quæ narrat se exemisse.

Ampliari debet hæc exceptio 1. ut non tantū procedat, si per literas Papa talia narret, sed etiā si viuā voce, ut ex hoc c. colligitur, & notauit *Zabarilla in cit. Clement. 1.* ut non procedat tantū si narret factū propriū, sed etiā si rem gestam coram se v. g. Titium Romæ querelam proposuisse, testes hoc vel illud deposuisse, in curiā, uti docet *Felin. hic. n. 2. Mascard. concl. 1227. n. 79. Farin. q. 63. n. 98.* qui tamen id declarant, si Papa motu